

Лист

до редакції

СОСНИЦЯ ЧЕКАЄ СВОГО ВІРНОГО СИНА ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Чарівністю осінніх квітів у яблуневому саду, окрасою кленової алеї та золотoverхих берізок навколо тину, ніжним запахом лісів, що доноситься легеньким вітерцем із-за Десни, зустрічає Довженкова садиба свого господаря. Чекає, що ось-ось через піввіку по тому, як полишив земне життя, він прилине додому, де так свято шанують його й люблять.

“Земле рідна, прийми мене хоч мертвого...” Якими ж іще заповітнішими словами можна передати любов до рідної землі, до рідного краю, ніж ті, що написав у своїх записниках геній світового кіномистецтва О.Довженко!.. У них — біль серця і крик душі, і веління для тих, хто живий, виконати його заповіт. “Благословенна будь, моя многотраждальна земле! Щасти тобі, доле! Дай розуму і сумління керівникам твоїм. Благословенний будь, народе мій ласкавий, добрий! Будь сильний, терпеливий.

Пом’яни мене, мученика. Не презри моїх сліз, коли плакав я над твоєю долею в страшні часи німецької неволі. І коли топтатимуть перед тобою ім’я моє мале, якщо це буде треба нащось нечистим злим людям, не одкинь мене і *дай мені вмерти на своїй землі*, що дала мені хліб і серце, любов і звичаї твої, і радість творчості, і труд, і велику печаль, і страждання... Господи, допоможи мені!”

Як наказ, як благоговійний Заповіт звучать і сьогодні його многотраждальницькі зажиттєві звернення до керівників і друзів: “Якщо ж... умру отут од печалі в тяжкій самотності, я прошу Вас тільки про одне — хай візьмуть тоді з моїх грудей серце і поховають його на скривавленій батьківщині моїй...”

Не виконані ані заповіт, ані останні побажання неперевершеного майстра кіно й художника слова. Не зреагували ні в Москві, ні в Києві, де відмовили у проханні родини прийняти в лоно української землі священне тіло Великої Людини.

Ось уже понад 50 років покоїться прах Олександра Петровича на Новодівичому цвинтарі в Москві. Ніби передчуваючи свою трагічну пожиттєву долю, він писав: “Лежу з розторганим серцем у лісі під Москвою. Землю снігом замітає...”

Громадськість Сосниччини неодноразово у дні відзначення ювілеїв митця порушувала питання про перенесення його праху на рідну землю. Але все, усупереч волі кіномитця й побажанням його земляків, залишалося без змін.

І тільки Президент України Віктор Андрійович Ющенко всією душею відчув тривожний голос генія, який полонив світ, і подав надію, що нарешті Олександр Петрович буде на рідній землі. На одній із прес-конференцій 25 березня 2005 р. він запитав, що думають родичі й земляки про виконання Довженкового заповіту? І тут же дав відповідальне доручення вивчити громадську думку та негайно повідомити у прес-центр, що й було зроблено після телефонної розмови з рідними племінниками Довженка Олександром Миколайовичем та Тарасом Миколайовичем Дудками, які живуть і працюють у Москві.

Тим часом у Сосниці був створений районний оргкомітет для виконання доручення Президента та підготовки до 50-річчя пам’яті О.П.Довженка на чолі з депутатом, а після останніх виборів головою районної ради Василем Волошком. Проведено зустріч із священнослужителями різних релігійних конфесій, учасники якої одностайно підтримали дану ініціативу й висловились за перепоховання праху Довженка в Сосниці.

На великому зібранні в Сосницькому будинку культури 5 лютого 2006 р. прийняли Звернення до Президента України.

А у вересні надійшов лист від Довженкового племінника академіка Російської академії медичних наук Т.М.Дудка, який просить передати його Звернення до Президента України

В.А.Ющенко з підтвердженням висловленого під час зустрічі в Сосниці його неухильного бажання – перенести прах рідного Олександра Петровича в Сосницю. Він висловлює незаперечні аргументи і сподівається, що буде виконано волю вірного сина України, який творив і страждав за її незалежність. І душа митця упокоїться, бо прах лежатиме в рідній сосницькій землі, у місці світлому, у місці спокійному, “де нема ні печалі, ні воздыхання”, “де праведники упокоюються і життя безкінечне”.

А ось що пише поет Олекса Ющенко: “Шановна Наталіє Федорівно!.. Ви питаєте мою думку про перепоховання праху Олександра Довженка в Сосницю. – Це думка справжніх патріотів. І я б поставив свій підпис під прийнятим Зверненням до Президента України”. Пізніше він надіслав новий вірш “Хаті вклоняюсь Довженковій” та вирізку з газети “Слово просвіти” своєї статті “Чи повернеться Довженко в Україну?": “Довженко через століття повторив долю Тараса Шевченка... щоправда, якщо Шевченка уже в рік його смерті було перепоховано в Україні, то прах Довженка досі покоїться в Москві... Де перепоховати класика української літератури і кіно?... Знову ж, за аналогією з Шевченком, найкращим місцем упокоєння мала бути його рідна Сосниця на Чернігівщині, невеличке містечко, неподалік від зачарованої Десни, оспіваної митцем. Саме тут заповідав його поховати і сам Довженко. І, на жаль, останню волю покійного не було виконано”.

Найкраще визначив місце свого поховання сам Довженко в листі до матері та сестри (від 9 листопада 1946 р.): “Пишу одну повість про діда, батька, матір і про все, одне слово, наше сосницьке життя, ще коли я був маленьким, у вас і щасливим... Чомусь я часто, якщо не щодня, згадую Сосницю і про Вас усіх, особливо про батька і про Вас, моя рідна старенька мамо. Мені Сосниця навіть уві сні сниться... Часом мені важко згадувати про Київ, з яким зв’язано в моєму житті так багато нещастя”. Про свою любов до Сосниці він писав і 1 липня 1953 р. в листі до Ю.Смолича: “Юро, коли я приїду, повези мене кудись на Десну... Похожу босий по її чистих незайманих висипах, поп’ю її рідної м’якої води, поплачу, подобрішаю”. Митець душею вболівав за сосничан. У листі до О.Підсухи 1956 р. читаємо: “Дуже дорожу хорошими вістями з далекої Десни... Виглядаю човнів з далекого краю, і, друже мій, часом темніє в очах і жаль мене бере... Часом, дивлячись у вікно, переносюся думкою на Україну, на Десну, та й пливу човном-дубом поміж берегами та поміж лозами і осокорами, і небо наче всміхається мені з далекої невозвратної давнини”.

Про безмежну любов до рідної Десни, до Сосниці митець говорить у листах до Юрія Тимошенка, Леоніда Чернявського, Всеволода Вишневського, щирі слова любові висловив у безсмертних “Щоденниках”.

Прийнято відповідні рішення з приводу перепоховання праху О.П.Довженка Сосницькими районною і селищною радами. Відбулося обговорення даного питання на сесії Чернігівської обласної ради 18 вересня 2006 р., яка прийняла відповідне рішення і Звернення до Президента України В.А.Ющенко, Голови Верховної Ради України О.О.Мороза та Прем’єр-міністра України В.Ф.Януковича із проханням вирішити питання про перенесення праху митця з Москви до Сосниці Чернігівської області.

Ще одне Звернення до Президента України було прийнято на урочистостях із нагоди 112-ої річниці від дня народження О.П.Довженка 11 вересня 2006 р., що відбувалися в літературно-меморіальному музеї. Його із задоволенням підписали багато киян-гостей, а також родичі кінорежисера – онук його рідного дядька Самійла – Леонід Довженко із дружиною Євдокією Костянтинівною та донькою Іриною, двоюрідні племінники Іван та Віктор Запорожці, родичі Довженки – Володимир і Леонід із сім’ями та ін. У ньому записано: “Виконання Заповіту О.П.Довженка – поховати на рідній землі – отже, перенесення його праху з Москви у його рідну Сосницю до цієї дати (Ідеться про півстоліття з дня смерті митця – 25 листопада 2006 р. – *Ред.*) буде йому найвищою посмертною нагородою від Президента України і всього українського народу”.

сmt Сосниця, Чернігівська обл.

Наталія Решодько, член НСЖУ